

Valtiovarainvaliokunnalle

[Pyydetty lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 \(HE 146/2021 vp\)](#)

Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2022 ei sisällä merkittäviä talouspolitiikkaa koskevia muutoksia keväällä 2021 päätettyyn julkisen talouden suunnitelmaan nähden. Kommenttini koskevat kahta asiaa: (1) talousarvioesityksen finanssipoliittista linjan sopivuutta suhdannekehitykseen vuonna 2022 ja (2) julkisen talouden hoidon periaatteita hallituksen tähänastisten linjausten valossa.

[Finanssipoliitiikan sopivuus suhdannetilanteeseen](#)

Finanssipoliittikka kiristyy vuodesta 2021 vuoteen 2022 tultaessa mutta pysyy selvästi elvyttävänä verrattuna koronataantumaa edeltäneen vuoden 2019 finanssipoliitiikan viritykseen. Ns. rakenteellinen alijäämä on VM:n arvion mukaan noin 2 % BKT:sta vuonna 2022, kun se oli vuonna 2021 vajaa 3 % ja vuonna 2019 noin yksi prosentti BKT:sta.

Useat seikat viittaavat siihen, että ilman talouskasvua heikentäviä sokkeja suhdanneluonteinen taantuma on ohi vuonna 2022, ainakin vuoden loppua kohden ja viimeistään vuonna 2023. Tuotannon taso saavuttaa neljännesvuositasolla ennen kriisiä vallinneen tason jo kuluvana syksynä. VM:n arvion mukaan tuotanto on vuonna 2022 vain hiukan (0,3%) potentiaalisesta tasostaan. Työllisyysaste ylittää jo vuoden 2019 tason, avoimia työpaikkoja on ennätysmäärä ja yritykset raportoivat laajasti vaikeuksista löytää työvoimaa.

Tällaisessa tilanteessa ei ainakaan tarvita lisää finanssipoliittista elvytystä. Ottaen huomioon julkisen talouden 2 % rakenteellisen alijäämän pikemminkin julkisen talouden jonkinasteinen vahvistaminen voisi olla paikallaan. Toisaalta arviot potentiaalisen tuotannon tasosta ovat hyvin epävarmoja, eikä toistaiseksi ole vahvoja viitteitä sellaisesta palkkojen noususta, joka rapauttaisi kustannuskilpailukyvyyn. Niinpä kaiken kaikkiaan finanssipoliitiikan viritys on nykytiedon valossa kutakuinkin kohdallaan vuonna 2022.

[Julkisen talouden hoidon periaatteista](#)

Julkisen talouden suunnitelmasta valtiovarainvaliokunnalle kirjoittamassani lausunnossa 27.5.2021 kiinnitin huomiota politiikan uskottavuuden merkitykseen ja pidin sen vuoksi huonona hallituksen päätöstä ylittää hallituskauden alussa hyväksytty menokehys vielä vuonna 2023 500 miljoonalla eurolla. Kaksi seikkaa antaa aiheen nostaa uskottavuusteema uudelleen esille.

Hallitus on kahteen otteeseen korjannut budjettiesitykseen sisältyneitä, kevään kehyspäätöksen mukaisia menoleikkauksia. Yhtäältä talousarvioehdotuksessa olleiden poliisin ja toisaalta kulttuuri-, liikunta- ja tutkimusrahoituksen (Veikkausvoittovarojen supistumiseen liittyvien) menoleikkausten peruminen sen jälkeen, kun eri tahoilla esitettiin asiasta kritiikkiä, heikentää luottamusta siihen, että hallitus harkitsee huolellisesti menojen kohdennusta ja kykenee tekemään poliittisesti vaikeita ratkaisuja menokehyksessä pysymiseksi. Tehtyjen muutosten jälkeen liikkumavara yllättäviä menoja silmällä pitäen jää varsin pieneksi vuodelle 2022.

Toiseksi, on syntynyt keskustelua investointityyppisten menojen jättämisestä menokehyksen ulkopuolelle ns. kultaisen säännön periaatteen mukaisesti. Hallituksella ei ilmeisestikään ole kantaa asiaan, mutta

esimerkiksi pääministeri on viitannut tarpeeseen arvioida kehysjärjestelmää uudestaan investointien rahoittamisen mahdollistamiseksi.

Julkisen velan suhde BKT:hen on VM:n uusimman arvion mukaan kasvamassa vain maltillisesti lähivuosina nyt tiedossa olevien meno- ja veroperusteiden vallitessa. Velkasuhde kääntyy kuitenkin vuosikymmenen lopulla uudelleen kasvuun ja julkisessa taloudessa on tunnetusti pitkän ajan kestävyysvaje. Tällaisessa tilanteessa velkaantumisen lisääminen tietoisilla päätöksillä edellyttää yhtäältä luottamusta siihen, että lisävelka luo kasvua ja/tai vähentää tulevaisuudessa julkisia menoja tavalla, joka mahdollistaa lisääntyneen velan hoidon. Sen ohella tarvitaan luottamusta poliittisen järjestelmän kykyyn sopeuttaa julkista taloutta, mikäli velkataso syystä tai toisesta lähtee nousemaan ennakoitua enemmän tai nopeammin.

Suomen heikon tuottavuus- ja työvoimanäkymän oloissa erityisesti tutkimus- ja kehitystoiminnan julkisen rahoituksen pitkäjänteiselle lisäämiselle on hyvät perusteet; hyvin kohdistettuina tällaiset menot lisäävät merkittävästi tuottavuuden kasvua ja voivat mm. tukea ilmastopoliittikan tavoitteita edistämällä uuden teknologian kehittämistä ja käyttöön ottamista. Tällaisten menojen rahoittaminen tilapäisellä lisävelkaantumisella voi vallitsevan matalan korkotason oloissa hyvinkin olla järkevää, edellyttäen, että em. varojen kohdentamiseen ja julkisen talouden sopeuttamiseen liittyvät reunaehdot toteutuvat.

Julkisen talouden sopeuttamiskyvyn uskottavuus syntyy kokemuksen kautta. Suomessa kehysten noudattaminen on ollut keskeinen tällaista uskottavuutta vahvistanut tekijä. Tämän vuoksi aiemmin todettu kehysten rikkominen heikentää edellytyksiä velan lisäämiselle hyvienkin tarkoitusten toteuttamiseksi. Joka tapauksessa on selvää, että tavalla tai toisella myös julkiset investointimenot on otettava huomioon velan kasvua hillitsevässä finanssipoliittisessa säännöstössä, ml. Suomen kehysmenettelyssä. Niitä ei voi jättää kehikon ulkopuolelle.

On myös syytä ottaa huomioon, että kansainvälisessä vertailussa Suomen julkiset menot ovat suuret suhteessa BKT:hen ja jopa investointimenot ovat vauraampien EU-maiden kärkikolmikossa ja noin prosenttiyksikön suuremmat kuin EU:ssa keskimäärin (kuvio). Tämän pitäisi antaa mahdollisuuksia myös menojen uudelleen kohdentamiseen niin, että ainakaan kaikkia lisäinvestointeja tärkeinä pidettyihin kohteisiin (kuten TKI) ei tarvitse rahoittaa lisävelalla.

